

แนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจส่วนบน เครือข่ายสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี

โรคหวัด ไข้หวัดใหญ่ คอหอยอักเสบ/ต่อมทอนซิลอักเสบเฉียบพลัน ไซนัสอักเสบเฉียบพลัน หูชั้นกลางอักเสบเฉียบพลัน และหลอดลมอักเสบเฉียบพลัน ส่วนมาก (90%) ไม่ได้เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย

กรณีที่ไม่ให้ยาปฏิชีวนะ ให้รักษาตามอาการ

อาการที่พบไม่ต้องให้ยาปฏิชีวนะ ได้แก่
 » ไข้สูงร่วมกับตาแดง น้ำตาไหล ไอ ท้องเสีย คลื่นไส้ อาเจียน เสียงแหบ น้ำมูกใส น้ำมูกมาก จามบ่อย
 » ไข้ต่ำๆ หรือไม่มีไข้ เจ็บคอไม่มาก ไม่เจ็บคอ มีผื่นผิวหนัง มีแผลในช่องปาก
 » เริ่มต้นเหมือนเป็นหวัด ร่วมกับมีอาการไอเด่น
 » สีเสมหะไม่ได้บ่งถึงการติดเชื้อแบคทีเรีย
 อาการจะหายไปใน 3-14 วัน อาการไข้จะหายก่อน อาการไอจะหายหลังสุด

ฟ้าทะลายโจร: ผู้ใหญ่ 1 g วันละ 3 ครั้ง นาน 2 วัน
 เด็กอายุ 6-15 ปี 500 mg วันละ 3 ครั้ง นาน 2 วัน
 ไม่แนะนำ เด็กอายุ < 6 ปี หญิงมีครรภ์ และให้นมบุตร

» หากไอมากและนาน มักไอกลางคืน ไอรุนแรงเป็นชุด มักอาเจียนหลังการไอ อาจเป็นไอกรน ให้ส่งตรวจห้องปฏิบัติการและพิจารณาให้ Roxithromycin หรือ Erythromycin 14 วัน แก่ผู้ป่วยและผู้สัมผัสโรคอย่างใกล้ชิด

การได้รับยาปฏิชีวนะเกินจำเป็น อาจทำให้เกิดผลข้างเคียงของยา ก่อให้เกิดปัญหาเชื้อดื้อยา และเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

นัดติดตามอาการ 2 วัน
 ให้คำแนะนำ: หากอาการแย่ลงหลังการรักษา 1-2 วัน หรือยังไม่ดีขึ้นใน 3-4 วัน ควรกลับมาพบผู้ทำการรักษา ควรประเมินผู้ป่วยภายใน 3-5 วัน หากยังไม่ดีขึ้นหรือมีอาการแทรกซ้อน

กรณีที่ต้องให้ยาปฏิชีวนะ

คอหอยอักเสบหรือต่อมทอนซิลอักเสบ (Pharyngitis/Tonsillitis) จากเชื้อ *Gr.A beta-hemolytic streptococcus (GABHS)* ในผู้ป่วยอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป และมีลักษณะ >3 ข้อ ดังต่อไปนี้
 » ไข้สูง 39°C ร่วมกับเจ็บคอมาก
 » มีจุดหนองที่ต่อมทอนซิล หรืออาจมีลิ้นไก่บวมแดง
 » ต่อมทอนซิลบวมบริเวณลำคอ โต และกดเจ็บ (ตำแหน่งเดียว)
 » ไม่มีอาการของโรคหวัด เช่น น้ำมูก ไอจามที่เด่นชัด

เด็กหรือผู้ใหญ่ 10 วัน

ยาที่แนะนำให้ใช้เป็นอันดับแรก
เด็ก: Amoxicillin 50 MKD OD or divided bid pc or Penicillin V (125 mg/5 ml) 25-50 MKD divided bid or tid ผู้ใหญ่: Amoxicillin 500 mg bid or 1 g po OD or Pen V (250 mg) 1 tab qid po *ไม่ควรใช้ Amoxicillin (500 mg) 2 cap po bid ขนาดยาสูง ไม่ได้ประโยชน์เพิ่ม
หากผู้ป่วยมีประวัติแพ้ยา Amoxicillin/Penicillin
<ul style="list-style-type: none"> Roxithromycin
เด็ก 5-8 MKD po divided bid ac/ผู้ใหญ่ 150 mg po bid ac
<ul style="list-style-type: none"> Azithromycin 500 mg po ac OD นาน 5 วัน Clarithromycin Clindamycin

ไซนัสอักเสบ (Acute Rhinosinusitis) มีอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้
 » เป็น rhinitis นานกว่า 10 วัน อาการไม่ดีขึ้น โดยที่ไม่เกี่ยวกับภูมิแพ้
 » เป็น rhinitis นานกว่า 3-4 วัน แล้วมีอาการแย่ลง เช่น มีไข้ใหม่ ปวดศีรษะ หรือมีน้ำมูกมากขึ้น เรียกว่า "double sickening"
 » มีอาการรุนแรง เช่น ไข้สูง 39°C ตั้งแต่เริ่มป่วย ร่วมกับ facial pain ต่อเนื่องอย่างน้อย 3-4 วัน หรือ post nasal drip หรือ purulent discharge (≥1 ข้อ)

ยาที่แนะนำให้ใช้เป็นอันดับแรก
เด็ก: Amoxicillin 50 MKD divided bid or tid pc หากไม่ดีขึ้น Amoxicillin high dose 80-90 MKD divided bid or tid pc ผู้ใหญ่: Amoxicillin (500 mg) 1 cap tid pc (5-7 วัน) หากไม่ดีขึ้น Amoxicillin/clavulanate (875/125 mg) 1 tab bid or (500/125) 1 tab tid pc
หากผู้ป่วยมีประวัติแพ้ยา Amoxicillin/Penicillin
<ul style="list-style-type: none"> Clarithromycin, Doxycycline, Levofloxacin
* หากอาการไม่ดีขึ้นใน 3-5 วัน หรือมีอาการแทรกซ้อน ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญหรือเปลี่ยนยาเป็น Amoxicillin/clavulanate, Cefditoren, Levofloxacin
* ไม่ควรให้ยาปฏิชีวนะ ไซนัสอักเสบเฉียบพลัน ที่มีอาการ < 3 วัน

หูชั้นกลางอักเสบ (Acute Otitis Media) ต้องยืนยันการตรวจด้วย otoscope/microscope ร่วมกับลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้
 » หากมีไข้ ปวดหูหลังจากเป็น หวัดเป็นมากกว่า 72 ชั่วโมง
 » มีหนองไหลออกจากหู หรือ tympanic membrane ไป
 » เด็กอายุ < 2 ปี

เด็ก < 2 ปี หรืออาการรุนแรง: 10 วัน
 เด็ก ≥ 2 ปี: 7 วัน

ยาที่แนะนำให้ใช้เป็นอันดับแรก
<ul style="list-style-type: none"> Amoxicillin
หากผู้ป่วยมีประวัติแพ้ยา Amoxicillin/Penicillin
<ul style="list-style-type: none"> Azithromycin Clarithromycin Levofloxacin
* หากอาการไม่ดีขึ้นใน 3-5 วัน หรือมีอาการแทรกซ้อน ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญหรือพิจารณาเปลี่ยนยาเป็น Amoxicillin/clavulanate, Cefditoren, Levofloxacin

* ผู้สูงอายุปรับขนาดยาตาม CrCl ไม่ใช้ยาในกลุ่ม Macrolides เป็นยาขนานแรกเพราะเชื้อ GABHS ดื้อยา กลุ่มนี้ ประมาณร้อยละ 20 ไม่ใช้ยาอมหรือยาพ่นคอที่มียาปฏิชีวนะเป็นส่วนผสม